

Gevaarlijk

Teksten Buitenkunstweek 2013

© Louise Cornelis

contact@lhcornelis.nl

De koekjesfabriek

[Presentatie: een fragment op placemats en korte stukjes op t-shirts]

De personages:

Bert: een potige, wat oudere arbeider

Evelina/Lientje Halbesma-Bakker: een sjieke, oudere vrouw

Johan Halbesma: dood.

Scene 1

Evelina:

Nooit.

Nooit komt hier iemand langs.

Ze vragen nooit hoe het is.

Ze kijken mij erop aan.

Ik heb altijd mijn best gedaan.

Mijn beste jaren.

Hard gewerkt.

Johan geholpen.

Altijd klaar gestaan.

Nooit iemand laten zitten.

In de raden, commissies en besturen.

Het vrouwenwerk, de zorg voor zieken.

Altijd aardig gebleven.

Ja geknikt.

Handen geschud.

Begrip getoond.

Al die kaartjes, bloemen, fruitmanden en linten.

De felicitaties, de sterktes, de groeten en het beste.

Altijd vriendelijk geweest.

Mevrouw Halbesma.

Dat was ik.

De mevrouw van meneer Halbesma.

Meneer en mevrouw Halbesma.

De meneer en de mevrouw van de fabriek.

Onze fabriek.

We maakten de allerbeste koekjes.

Met caramelsmaak.

Gember.

Nootjes.

Stukjes kandij voor bij de thee.

Maar meneer Halbesma is niet meer.

De fabriek.

Die ook niet.

Weduwe Halbesma.

Dat ben ik nu.

En op het dorp alleen: de weduwe.

Hij kon er niets aan doen.

Altijd zijn best gedaan.

Wij hebben altijd ons best gedaan.

Hard gewerkt.

Tot op het allerlaatst.

Wij wel.

Toen kwamen de Chinezen.

Alleen maar voor de spullen.

Een habbekrats kreeg hij ervoor.

Iedereen ontslagen.

Geen koekjes meer.

Geen allerbeste koekjes.

De volgende ochtend.
Hij was nog niet uit bed.
Dat klopte niet.
Ik liep naar zijn kamer toe.
We sliepen al een tijd apart.

De stank.
De warboel.
De smerigheid.
De troep.
Volgens de politie is gif geen pretje.

Hij werd niet wakker.
Nooit meer.

Hem kon ik niet redden.
Ik heb altijd mijn best gedaan.

Scene 2

Bert:

Het is een mooi vak.
Een heel mooi vak.
Mensen lachten er altijd om.
Vroegen of ik uit Hamelen kwam.
Waar mijn fluit was.
Wat ik deed met kinderen.

Maar het is een vak.
Een prachtvak.

Vieze beesten, zeggen ze.
Ratten zijn niet vies.
Mensen.
Die zijn vies.
Die maken er een rotzooi van.
Zij zeker.

Je moet ze goed kennen.
Hun handel en hun wandel.
Ze zijn slim.

Je moet ze één stap voor zijn.
Hoe beter je ze begrijpt, des te beter kun je ze
bestrijden.

Maar één keer ging het mis.

Ik was altijd bezig.
In de schemering de vallen zetten.
Voor dag en dauw weer leegmaken.
Zodat niemand er last van had.
Overdag hameren op de hygiëne.
Anders wordt zo'n fabriek een rattenparadijs.
Daar is niet tegenop te vangen.

En altijd alles opruimen.
De spullen achter slot en grendel.
Altijd.
De sleutel in mijn broekzak.

(korte, wrange grijns)

Altijd.

Hard werken, lange dagen.
Nergens anders tijd voor.
Misschien ben ik daarom nog steeds alleen?

Hij was een goede baas.
Kwam altijd een kopje koffie brengen.
Bemoeide zich niet met mijn zaken.
Zei dat hij tevreden was.

Maar zij.
Mevrouw Halbesma.
Moesten we haar noemen.
Lientje.
Lientje, zo heette ze.
Ze zat bij mijn zusje in de klas.
Gewoon hier op de dorpschool.

Lientje.
Een mooi meisje.
Het dorp was niet groot genoeg voor haar.
Een paar jaar was ze weg.
Kwam terug en kreeg verkering.
Met de baas van de fabriek.

We hadden het niet in de gaten.

Toen ineens: de overname.

Ik kom nooit meer aan de slag.

Wat heeft zij hem ingefluisterd?

Doe de boel maar over aan de Chinezen?

Strijk het geld maar op?

Gooi ze allemaal op straat?

Een mooi vak.

Had ik.

Nooit maakte ik fouten.

Een heel mooi vak.

Eén fout heb ik toch gemaakt.

Scene 3

Johan:

Ik kon er niets aan doen.

De vraag naar luxe koekjes zakte in.

Recessie heet dat.

Lien vond dat ze harder moesten werken.

Ik dacht: ze werken al voor tien.

Ik heb altijd het beste gewild voor de mannen.

Ik ben te goed geweest.

Zei Lien.

Ik geloofde in betere tijden.

Probeerde nog van alles.

Had hoop tot op de laatste dag.

Ik kon niet meer verder op dat dorp.

Alle mannen werkloos.

Geen koekjes meer, voor niemand.

De bonbon was lekker.

De romigste chocola.

Smeuïge vulling.

Heerlijk zoet en zacht.

Lief dat ze die gekocht had.

Dacht ik.

Ik proefde er niets van.

De dosis moet hoog geweest zijn.

Pijnlijk was het.

Toen: niets meer.

Niets.

Lien heeft verdriet.

Natuurlijk.

Of: zo lijkt het.

Ik weet niet of ze nog wel van me hield.

Hij is een kei, de beste in zijn vak.

Liet nooit een steekje vallen.

Nooit hadden we last van ratten.

Nooit ging er iets mis.

De kluis zat altijd dicht.

Op slot.

Tegen de politie zei hij dat ik wist waar de sleutels
waren.

Als baas.

Dat was niet zo.

Waarom zou ik?

Hij was zo goed.

Ik vertrouwde hem volledig.

Hij was de beste in zijn vak.

Een van mijn beste krachten.

Wist hij niet dat zij geen chocola lustte?

Nooit opgevallen dat ze altijd koekjes at?

Onze luxe koekjes.

De allerbeste.

Maar niet die met chocola.

Zij leeft nog.

Dat was niet de bedoeling.

Maar liever ik eraan dan zij.

Ik proefde er niets van.

De dosis was heel hoog.

Twee mannen

[Presentatie: deels uitgevoerd voor de deelnemers van onze week en die van de Theaterwerkplaats, door drie deelnemers aan die werkplaats]

Scene 1. P., een man van 37 met een donker, goed verzorgd uiterlijk, zit op een zonnig terrasje. Er staan twee glazen op tafel, de andere persoon is net even weg.

P.: *(dromerig, als door een roze bril)*

Hij heeft me van straat opgeraapt.

Ik wist niet wat me overkwam.

Ik was hier nog maar net, ik was een nobody, een illegaal.

Ik had niks, ik kon niks, ik sprak niet eens de taal.

Een beetje Duits, hij ook, en dat was genoeg, we hadden weinig woorden nodig.

Hij ging met me mee, samen rozen verkopen aan het uitgaanspubliek op de terrasjes en in de kroegen.

Dat hij dat voor me deed, zo'n mooie man.

Hij had een auto, een huis, een baan, dure kleren, mooie spullen.

Ik ging mee naar zijn vrienden, terrasje, uit eten, alles.

Er ging een wereld voor me open.

Dat het zó kon zijn, tussen twee mannen.

Wist ik veel.

Daarover had ik in Bulgarije nooit gehoord.

(ernstiger)

Maar niemand mocht het weten.

Ik moest trouwen immers, kinderen krijgen.

Zo hoort dat, in mijn kringen.

Ik heb mijn best gedaan.

Nu nog.

Ik kan niet anders.

Ik werkte een tijdje in de haven, maar dat was veel te zwaar.

Nu klus ik met Roemeense vrienden.

Ik denk dat het Roemenen zijn.

Ik heb hun paspoort nooit gezien.

Het gaat allemaal zonder papieren.

Het verdient niet veel.

Wel beter dan in Bulgarije.

(weer iets zwoeler)

Af en toe glip ik weg.

Naar hem.

Thuis zeg ik dat ik dan moet werken.

Dan hebben we een dagje samen.

Terrasje pakken, lekker toch?

Scene 2. Een paar maanden later, thuis.

P: *(bellend, ijsberend, gespannen)*

Ik loop het nog één keer langs, even checken of ik je goed begrijp.

Ik heb de kleren bij me.

De maskers.

Een zak voor over zijn hoofd.

Jij het pistool.

We wachten tot het donker is.

De achterdeur is altijd open.
Zijn pasjes zitten in zijn portemonnee.
Die heeft hij in zijn kontzak.
De pincodes vraag jij hem.
Goedschiks of kwaadschiks.
Maar niet schieten!

Jij doet het woord.
Hij mag mijn stem niet horen.

Jij blijft bij hem als ik ga pinnen.
Zodra het gelukt is, kom ik terug.
Ik pak zijn autosleutels.
Ik weet waar ze liggen.
We stappen in.
Hij ook, met die zak.
Laat mij maar rijden.
Ik weet hoe je in die Prius rijdt.
Hij mag er bij de Keileweg uit.
Jij zegt dat hij mij mag bellen om hem te komen redden.
En dat we hem pakken als hij aangifte doet.

We rijden naar mijn auto, ik verkleed me, en pik hem op.

Jij maakt je uit de voeten en probeert nog zo veel mogelijk te cashen met de passen.

Ik blijf de hele week bij hem.

Dat zal hij wel nodig hebben dan.

Scene 3. In de politiecel

P:

Maandenlang ging het goed.

Hij had niets door.

Dat kon ook niet.

Ik deed mijn best.

Ging op in mijn rol.

Ik hielp hem.

Luisterde naar hem.

Praatte met hem.

Bleef bij hem in de buurt.

Totdat hij wel naar de politie ging.

Ik schrok me kapot.

Ik deed er nog een schepje bovenop.

Was de perfecte minnaar.
Had er nog steeds vertrouwen in.

Maar we hadden fouten gemaakt.
Met wie je belt, dat blijft maandenlang bewaard.
De politie kreeg van hem mijn nummer.
Toen was mijn maat zo gevonden.
Die was bij de politie al lang bekend.

Wist ik veel.
Eén keer, had hij gezegd, om net wat makkelijker te
kunnen leven.
Ik ging erin mee, ik geloofde die gast.

Ik weet nog niet hoe lang ik moet zitten.
Wat gaat de rechter zeggen?
Er is niet geschoten.
De buit was niet groot.
Het viel ons tegen.
Die bankpassen waren al gauw geblokkeerd.
Zijn auto kreeg hij terug.

En ik heb hem erna toch geholpen?

Ik ben bij hem gebleven.
Heb met hem gepraat.
Eindeloos naar hem geluisterd.
Hem afgeleid, beschermd, getroost.
Dat zal de rechter toch wel begrijpen?

En er zijn, hoe zeg je dat, verzachtende omstandigheden.
Ik heb een vrouw, twee kinderen, geen baan.
Mijn rug is al versleten.
En ik moet nog jaren door.

(heel bang)

En wat als het uitkomt.
Straks, in mijn familie.
Dat ik al jaren.
Met een man.
Niemand, echt niemand mag het weten.
Niemand!

Jo

*Jo (73), in zijn woonkamer in Vlissingen
(leest van brief in zijn handen)*

Jo:

... DNA-onderzoek... uitsluitsel te geven... geen volledige
zekerheid ... bloedverwantschap... 99 %.

(kijkt op)

Ik wist er niets van.

Ik was nog te klein.

Het is te lang geleden.

Ik heb er niets van gemerkt.

Het eerste wat ik me herinner is de sloep.

Mijn vader roeide ermee naar de stad.

Bij vloed.

Bij eb kwam hij weer terug.

Elke dag.

Later begreep ik dat hij dan naar zijn nieuwe werk ging.

Daarna weet ik nog het nieuwe huis.

Zo mooi was dat.
Alles schoon en heel.
Geen zout, geen gaten.
Het was een kadootje, zei mijn moeder.
Van de Zweden.
Net als het witbrood.
Maar dat herinner ik me dan weer niet.

Op de plek van de boerderij kwam de nieuwe dijk.
Dat ze zomaar een dijk legden waar wij hadden
gewoond.
Ons huis was weg.
En het land, daar was nu zee.
Maar pa, die haalde zijn schouders op.
Zo werd het tenminste weer droog, zei hij, en dat was
nodig.
De koeien waren er toch niet meer.
Verdronken.
Dat zei pa later elke zomer over het strand.
Dat de badgasten daar op zijn weiland lagen.
In plaats van de koeien.

Ik heb er niets van gemerkt.

Te klein nog zeker.

Zo ging dat in die tijd.

Beter om er maar niet meer over te praten.

Over zulke dingen.

(kijkt naar de brief in zijn handen)

Dat was niet goed toch.

Denk ik nu.

Dat is nu anders.

(kijkt weer op)

Ik heb het mijn vader één keer gevraagd.

Of hij liever had gewild dat de bommen nooit waren gevallen.

Dat de moffen waren gebleven.

Hij de boerderij nog had gehad.

Het was de enige keer dat hij mij heeft geslagen.

Mijn moeder legde het later uit.

Natuurlijk moesten de moffen weg.

Het was juist goed van de geallieerden.

Ondanks alles.

Ik wist niet eens alles, zei ze.

Had ik toen maar doorgevraagd.

Eén keer heeft tante Nel zich versproken.

Ze zei iets over mijn zusje.

Ik snapte het niet.

Ik had toen nog geen zusje.

Dat kwam later pas.

Hoe wist tante dat?

Dat verder nooit iemand iets heeft gezegd.

Ook later niet.

Of heeft niemand iets gemerkt?

Het waren moeilijke jaren natuurlijk.

De mensen hadden genoeg aan zichzelf.

Misschien kwam ze niet meer van de boerderij af, toen dat steeds zwaarder voor haar werd.

Of zijn de mensen het gewoon vergeten?

Er gebeurde zo veel in die tijd.

De bevrijding kwam, toen werd alles beter.

En zij zelf, zijn ze haar ook vergeten?

Dat kan toch niet.

Maar ze hebben nooit over haar verteld.

Ze praatten daar niet over.

Dat was beter.

Zeiden ze.

(kijkt weer op papier, en dan weer op)

Het stond in de krant, dat ze zouden gaan werken aan de dijk.

Zwakke plek in de zeewering.

Mijn zegen hadden ze.

De strijd tegen het water gaat voor alles.

Want wij weten hier wat de zee kan doen.

Dus ga je gang maar met die dijk.

Geert kwam het zeggen.

Dat je de boerderij kon zien.

Of wat ervan over was.

Ik wist niet of ik wilde gaan kijken.

Wat moest ik ermee?

Maar een dag later stond de politie voor de deur.

Of ik mee wilde komen.

'Stoffelijke resten', zo noemden ze het.

Van een pas geboren baby.

Omstreeks 1944.

Of ik ergens iets van wist.

Ik heb het nooit geweten.

Niets gemerkt.

(kijkt naar papier en dan weer op)

Hoe zou ze geheten hebben?

Heeft ze wel een naam gehad?

Waar is de dompteur?

(Op een beurs in Delft voor antieke beroepen zijn een butler, lijkschouwer, strandwacht, accordeonist, groenteboer, houthakker, slager en koster. Er is net een tijger doodgegaan. De aanwezigen staan bij het lijk.)

Strandwacht:

Ze heeft een vrolijke blik, ergens.

Lijkschouwer:

Dat is een doodsgrimas. Niets vrolijks aan.

Groenteboer:

Zwart en geel. Lastig om daar een smakelijke salade van te maken.

Houthakker:

Maar er zitten goede stukken vlees aan. Iemand bezwaar als ik me over hem ontferm?

Slager:

Ik denk dat ik daar meer verstand van heb dan jij. Kom maar op.

Strandwacht:

Wat ik me afvraag: waar is de dompteur gebleven?

(Ze kijken allemaal zoekend om zich heen. Bij de deur staat Willem van Oranje.)

Houthakker:

Wat doe jij hier, jij hebt toch geen antiek beroep?

Willem van Oranje:

Nee, ik kom even overwippen van de reünie voor overleden beroemdheden. Die is hiernaast.

(Achter Willem van Oranje duikt Amy Winehouse op. Ze loopt recht op de tijger af, alle andere aanwezigen negerend)

Amy Winehouse *(in het zwart)*:

Ze lijkt op mij. Maar ik ben het niet. How weird.

Accordeonist:

(kijkt met blik van afschuw naar Amy Winehouse en stopt nadrukkelijk zijn vingers in zijn oren)

Koster:

Zij met die zwarte kleren aan, is dat de duivel?

Groenteboer:

Nog meer zwart. Lastige kleur, hoor, voor een salade.

(De bel gaat)

Butler:

Zal ik het bezoek ophalen? En verwittigen van het tragische geval?

(De butler loopt naar de deur, doet die open, daar staat een tijger. Die steekt zijn kop om de hoek van de deur. De butler krijgt niet de kans om iets te zeggen.)

Verloren tijger-zoon:

Hallo daar! Wat is er gebeurd de afgelopen jaren? Aha, de dood is ingetreden.

(De tijger huppelt naar binnen.)

Strandwacht *(zachtjes, benauwd)*:

Waar is die verdomde dompteur toch?

Groenteboer:

Nog meer geel en zw...

(De bel gaat weer. Alle mensen schrikken. De butler staat nog bij de deur en doet hem voorzichtig op een kiertje open. Door die kier schiet meteen een volgende tijger naar binnen.)

Tijger-oom Albert:

Hallo! Ik ben oom Albert. Gezellig hier!

(En meteen gaat weer de bel. De butler kijkt verschrikt, doet niets. Een volgende tijger springt de deur plat en dendert naar binnen.)

Tijger-schoondochter:

Ik kwam ook even langs. Het is immers mijn schoonvader. We hebben dan wel niet altijd een vredige relatie gehad, gezien mijn opvliegende karakter....

(Met al die tijgers in de buurt kijken de menselijke aanwezigen nu wel angstig. Alleen Amy Winehouse trekt zich nergens wat van aan. Ze pakt een stoel en gaat rustig naast het lijk zitten.

Willem van Oranje trekt zijn zwaard. Daar kijken de tijgers met respect naar, en dat lijkt de anderen iets op te luchten.

Er wordt nog een keer gebeld. De mensen kijken nu heel bang. Niemand verroert zich. Ze kijken gespannen naar de deuropening. Daar verschijnt het hoofd van een postbode)

Postbode *(gluurt om de hoek):*

Sorry dat ik stoor. Ik heb hier een brief voor de heer Van Oranje. Is die hier aanwezig?

(Willem van Oranje loopt naar de postbode, pakt de brief aan, maakt hem open, leest even. De tijgers houden hun blik gericht op zijn zwaard.

De postbode maakt zich uit de voeten.

Dan snelt Willem van Oranje naar buiten.

Binnen storten de tijgers zich op de mensen. Het wordt één vechtende kluwen.

Buiten klinkt een schot.

Vanuit de vechtende kluwen:

Strandwacht:

Dompteur...?!

(Er vloeit veel bloed.

Even later:)

Groenteboer:

Rood. Al dat rood!

(Kort daarna zijn alle menselijke aanwezigen dood.

*Alleen Amy Winehouse zit nog steeds rustig op haar stoel,
naast het tijgerlijk.*

De drie levende tijgers verlaten likkebaardend de ruimte.

*Dan diept Amy Winehouse uit haar kleren een drankfles
op. Ze zet hem aan haar mond en drinkt hem in één teug
leeg. Ze hikt en valt van haar stoel af.*

Doek.)

Ochtendritueel

Ik begin de dag met een bakje koffie, een banaan en een glaasje sap.

Of een glaasje sap, een banaan en een bakje koffie.

Of een banaan, een glaasje sap en een bakje koffie.

Of een bakje koffie, een glaasje sap en een banaan.

Of een glaasje sap, een bakje koffie en een banaan.

Of een banaan, een bakje koffie en een glaasje sap.

Maar nooit een bakje sap en een glaasje koffie.

Kom nou!

Na glaasje sap en banaan of banaan en glaasje sap neem ik het bakje koffie mee terug naar bed.

Nog even dan.

Heel even.

Met mijn bakje koffie.

En een boek of een tijdschrift.

Of een tijdschrift en een boek.

Een boek en een bakje koffie of een tijdschrift en een bakje koffie.

Na het sap en de banaan.

Na het boek en de koffie of het tijdschrift en de koffie: de
douche, beetje tutten, kleertjes aan.

Of ene beetje tutten, de douche, kleertjes aan.

Maar nooit kleertjes aan, beetje tutten, dan de douche.

Kom nou.